

دانشکده علوم اجتماعی
موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

برنامه راهبردی ۵ ساله موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

(۱۳۹۶ - ۱۴۰۰)

ارایه شده به ریاست محترم دانشگاه تهران

مرداد ۱۳۹۶

بخش اول: معرفی موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران

«موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران» نخستین نهاد دانشگاهی برای آموزش و پژوهش در حوزه علوم اجتماعی است که در سال ۱۳۳۷ تاسیس شده است. قدمت موسسه و ویژگی های افراد آن شامل اساتید، پژوهشگران و دانشجویان در کنار طرح های تحقیقاتی و مشاوره هایی که در طول سال های فعالیت ارائه کرده آن را بدل به سازمانی ممتاز، یگانه و تاثیر گذار در فضای فکری و سیاسی ایران کرده بود. محصول فعالیت ها و تلاش های موسسه سبب شد تا امکان تاسیس «دانشکده علوم اجتماعی و تعاون» دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۱ فراهم شود که اکنون مهمترین و تاثیر گذارترین سازمان آموزشی علوم اجتماعی در ایران است. با این حال از نظر تاریخ آموزش و تحول علوم اجتماعی بویژه در حوزه مطالعات اجتماعی نباید نقش بی بدیل موسسه را از زمان تاسیس تا نیمه دهه ۱۳۵۰ نادیده گرفت.

شورای دانشگاه تهران

عناصیر، مذاکرات و تصمیمات پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه

تاریخ: ۱۳۳۷/۰۱/۲۵

پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه ساعت شش و نیم روز شنبه ۲۵ فروردین ۱۳۳۷
 بیت جنب آجر کمر فراد شیراز، حضرت آقایان آرد و بنیاد دانشگاه در اجتماع دانشگاه
 تشکیل گردید.

غایبین آقایان:

دکتر صدر مظهر - دکتر حسن رابین - دکتر محمد قاسم - دکتر محمد مجتبی - دکتر حسن
 دکتر عزیز زرفعی - دکتر سرتود - بنیاد آردان - دکتر نفی - دکتر محمد - دکتر محمدی - دکتر مهدی
 درجی - دکتر محمد - دکتر بنیاد

آجر فراد شیراز

گزارش شماره ۳۷۱۲ - ۳۷۱۳ - ۳۷۱۴ کمیته رفیقا و نهادهای کارکنان دانشگاه، ملحق

بصیرت رسید.

آجر فراد عدل اظهار داشتند که رتبه‌های آموزشی از طرف دانشگاه، از مجموع داده‌های زیاد آنها
 در امر ارتقاء خود خوب کار میکنند و اگر رتبه‌های مرتب داده شود و با گرفتن مجوزها آنها بهتر خواهند
 کار کردند و کارکنان در این زمینه تحقیق و تفحص خواهند کرد.

آجر حسن گنزی اظهار داشتند که رتبه‌های دانشگاهی در این زمینه در حدی است که در حدی است و
 با در نظر گرفتن سلیقه که افراد در دانشگاه، فکر تمام می‌کنند و باید به آن توجه کرد که در این زمینه

شورای دانشگاه تهران

پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه تهران مورخ ۱۳۳۷/۰۱/۲۵

علوم اجتماعی ملحق بصیرت رسید.

پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه تهران مورخ ۱۳۳۶/۱۲/۰۱ - ۴۰۰۰

دکتر آردان - دکتر احمد شیمی - دکتر محمد باقر ملحق بصیرت رسید.

پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه تهران مورخ ۱۳۳۶/۱۲/۰۱ - ۴۰۰۰

دکتر آردان - دکتر احمد شیمی - دکتر محمد باقر ملحق بصیرت رسید.

پانصد و پنجاهمین جلسه شورای دانشگاه تهران مورخ ۱۳۳۶/۱۲/۰۱ - ۴۰۰۰

بصیرت رسید.

از مهمترین فعالیت‌ها و طرح‌های تحقیقاتی موسسه که توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان را جلب کرد باید اشاره کرد به:

- برگزاری سمینار «بررسی مسائل اجتماعی شهر تهران» در سال ۱۳۴۱ که «طرح‌های توسعه شهری» را برای مقابله با مشکلات شهرنشینی بی‌برنامه و لزوم تهیه آن برای تهران و شهرهای کشور را طرح کرد و در کنار آن برای نخستین بار به مساله مشکلات ناشی از تمرکزگرایی و بروز عدم تعادل‌های منطقه‌ای پرداخت.
- انجام مطالعات اجتماعی طرح‌های جامع برای شهرهایی مانند شیراز و اراک.
- طرح «مساله افزایش جمعیت در تهران و نکاتی پیرامون سیاست عمران کشوری» در سال ۱۳۴۵ که به دنبال آن ضرورت داشتن آزمایش سرزمین در ایران مطرح و دنبال شد.

- مطالعات عشایری که برای نخستین بار با نگاهی علمی به زندگی و کار این دسته از ساکنان ایران زمین پرداخت.
- مطالعات روستایی مختلف که اطلاعات و شناخت جدیدی در مورد روستاها بویژه تاثیرات اصلاحات ارضی دهه ۱۳۴۰ بر ساختار اجتماعی و زندگی و معیشت روستاییان فراهم آورد و
- نخستین مطالعات دانشگاهی در مورد حاشیه نشینی و مشکلات آن که در دهه ۱۳۵۰ بدنبال مهاجرت های گسترده روستایی به شهرهای بزرگ و بویژه تهران سربر آورده بود و شناخت چندان از این پدیده در دست نبود.

همچنین بیش از صد جلد کتاب و صدها گزارش تحقیقاتی از مسائل مختلف اجتماعی و اقتصادی از دستاوردهای موسسه هستند. در کنار این ها موسسه در طول سال های فعالیت خود از ۱۳۳۷ تا ۱۳۵۱ تعداد قابل توجهی از افراد علاقمند و مستعد را به عنوان دانش آموختگان علوم اجتماعی تربیت کرد.

نگاهی اجمالی به فعالیت های موسسه در دهه های نخست فعالیت آن است گویای آن است که این موسسه در جا انداختن نقش علوم اجتماعی در کشور نقش موثری ایفا نموده است. انتشار کتاب های پایه، معرفی جنبه های کاربردی جامعه شناسی و علوم اجتماعی، تربیت پژوهشگر، تلاش برای برنامه ریزی اجتماعی، ارائه خدمات مشاوره ای به نهادهای اجرایی کشور و... مهمترین جلوه های فعالیت موسسه به شمار می روند

موسسه با وجود پیشینه تاریخی و نقش موثر در شکل گیری بنیان های علوم اجتماعی در کشور، از سال ۱۳۵۱ با تاسیس دانشکده علوم اجتماعی و تعاون بتدریج به حاشیه رفت. البته واقعیت آن است که موسسه در تکامل سازمانی خویش بدل به دانشکده ای عظیم و مهم گردید و دانشکده فعلی را می توان همان موسسه در قامت و قالب سازمانی جدید دید. با این وجود موسسه از مزیت هایی برخوردار بود که قالب سازمانی جدید یعنی دانشکده کمتر از آن ها بهره مند است. برای مثال در موسسه آموزش و پژوهش در کنار یکدیگر پیش می رفت و دانشجویان در کنار آموزش های نظری، روش های عملی انجام تحقیقات را می آموختند.

موسسه در دوره مدیریت کنونی خویش یعنی از سال ۱۳۹۳ به بعد تلاش کرد تا با توجه به سیاست های دانشگاه تهران و گذشته درخشان خود به عنوان موسسه ای دانش بنیان سهم موثری در تحقیقات علوم اجتماعی داشته باشد

و ضمن کسب خودکفایی مالی در فضای کسب و کار تحقیقاتی و فضای فکری و اندیشه گوی کشور حضور فعالی را تجربه کند.

حاصل این رویکرد عقد چندین قرار تحقیقاتی و مشاوره ای مهم با وزارت خانه ها و سازمان هایی چون وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شهرداری تهران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت رایتل بوده است. این قراردادها زمینه اشتغال تعداد قابل توجهی از اساتید دانشکده و دانشجویان را فراهم ساخته است.

همچنین موسسه بنا به رسالت خویش در ترویج دانش اجتماعی جلسات منظم سخنرانی های آموزشی و نشست های علمی را ترتیب داد که تعدادی از آن ها مانند نشست بررسی فساد در مدیریت شهری با استقبال و توجه زیادی در جامعه مخاطب مواجه شد.

از دیگر فعالیت های موسسه باید به انتشار منظم مجله علمی و پژوهشی «مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران»، انتشار نشریات «مطالعات اجتماعی دین»، «ترجمان پژوهش های ارتباطی»، «رسانه های نوین و فرهنگ» و تاسیس بخش های جدید مطالعات اجتماعی منطقه تهران و مطالعات اجتماعات مجازی، فعالیت منظم سایت موسسه و تبدیل آن به مرجعی پر مراجعه برای دستیابی به گزارش های تحقیقاتی موسسه، همکاری با دانشگاه های معتبر و پذیرش پژوهشگر مهمان در موسسه اشاره کرد.

بخش دوم: برنامه راهبردی پنج ساله موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

بنیان های برنامه راهبردی پنج ساله عبارتند از سند چشم انداز دانشگاه تهران، برنامه سوم دانشگاه تهران و اساسنامه موسسه که به ترتیب مهمترین نکات هریک از آن ها بیان می شود.

الف. سند چشم انداز دانشگاه تهران در افق ۱۴۰۴

بر اساس این سند دانشگاه تهران در افق سال ۱۴۰۴ دانشگاهی جامع و ممتاز در رشد علم و فناوری خواهد بود که از نظر علمی، در سطح ملی و منطقه ای مرز شکن تربیت کننده انسان هایی مؤمن، فرهیخته، آزاداندیش و کارآفرین است. دانشگاه تهران با سابقه ای گهربار، همواره الهام بخش توسعه علمی و پژوهش های بنیادی بوده و همچنان در تحقیقات کاربردی در علم و فناوری پیشرو خواهد بود. در این روند، دانشگاه تهران از ظرفیت توانمندسازی دانش آموختگان و مراکز پژوهشی برای شکل دهی به الگوی دانش بنیان توسعه ملی، مبتنی بر مکتب اسلام برخوردار است. بر اساس سند چشم انداز دانشگاه و نیز سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، مهمترین مأموریت های دانشگاه تهران به شرح زیر هستند:

- گسترش قلمرو همه علوم از جمله علوم انسانی، اجتماعی، فنی و مهندسی، کشاورزی و هنر.
- تولید نظریه های علمی و تأمین نیازهای فکری و علمی جامعه اسلامی.
- ارائه فرصت برابر برای شکوفایی و پرورش استعداد های علمی و فنی کشور.
- همکاری همه جانبه با دیگر دانشگاه های ممتاز در عرصه ملی و بین المللی.

- پرورش اندیشمندان، محققان و متخصصان در عرصه های علمی، فنی، اقتصادی و اجتماعی.
- ایجاد فضای مناسب آزاد اندیشی و نقدپذیری علمی براساس مبانی دین مبین اسلام.
- انجام پژوهش ها و تحقیقات بنیادی، تأمین نیازهای علمی و کاربردی جامعه در همه سطوح.
- حفظ میراث فرهنگی ملموس و ناملموس

ب. برنامه پنج ساله سوم دانشگاه تهران

در سومین برنامه راهبردی دانشگاه تهران برای سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ اهداف کلان دانشگاه به شرح زیر تعیین شده اند:

۱. ارتقای جایگاه بین المللی دانشگاه و حضور مؤثر در چرخه تولید علم و فناوری جهانی؛
۲. نوآوری و حرکت به سوی دانشگاه ایده پرداز و کارآفرین؛
۳. ارتقای اخلاق و مسئولیت پذیری اجتماعی؛

ج. اساسنامه موسسه

ماده اول اساسنامه موسسه هدف دانشگاه تهران از تاسیس این موسسه را ترویج و انتشار علوم و مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران و شناساندن کیفیت امور و مسائل اجتماعی کشور و توأم نمودن جهات نظری علوم اجتماعی با بررسی های عملی می داند. همچنین مقرر بود این موسسه، مرکز مدارک و اسناد تحقیقات اجتماعی و راهنمایی های عملی در مسائل مربوط به تعاون و رفاه اجتماعی با توجه به مسائل تحول سریع اجتماعی و توسعه اقتصادی باشد. اگرچه اساسنامه موسسه در طول زمان دچار تغییراتی شده است اما در مجموع اساسنامه موسسه را موظف کرده است تا برای تحقق اهداف خود چهار نوع فعالیت زیر را انجام دهد:

۱. فعالیت های پژوهشی تقاضا محور
۲. فعالیت های پژوهشی در خصوص جامعه ایران

۳. فعالیت های آموزشی در چارچوب کارآموزی تقاضا محور

۴. فعالیت های مشاوره ای تقاضا محور

د. محورهای برنامه پنج ساله موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی

با توجه به بنیان های حقوقی و اداری برنامه موسسه و با عنایت به بازاندیشی عملکرد گذشته بویژه در سه سال اخیر مهمترین محورهای برنامه پنج ساله موسسه به شرح زیر خواهند بود:

۱. افزایش سهم موسسه و دانشگاه تهران از بازار تحقیقات اجتماعی کشور

۲. انجام پژوهش های کاربردی تقاضامحور برای وزارت خانه ها، سازمان ها و شرکت های دولتی و

خصوصی و بین المللی و حرکت به سوی موسسه کارآفرین و تجاری سازی پژوهش های علوم اجتماعی

۳. گسترش همکاری های بین المللی موسسه با مراکز مشابه در سطح جهان و مبادله پژوهشگر مهمان

انجام مشترک پژوهش های بین المللی

۴. ارتقا مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران و تبدیل آن به مجله شماره یک در حوزه پژوهش

های جامعه شناختی کشور

۵. انتشار مجله علمی و پژوهشی به زبان انگلیسی در حوزه پژوهش های اجتماعی با تاکید بر کشورهای

در حال توسعه

۶. تاسیس بخش انگلیسی سایت موسسه

۷. تاسیس کتابخانه و مرکز اسناد اجتماعی موسسه

۸. انتشار کتاب های کاربردی در حوزه تحقیقات علوم اجتماعی با همکاری انتشارات دانشگاه تهران و سایر ناشران معتبر کشور
۹. تاسیس بخش داده های اجتماعی کشور برای متمرکز ساختن کلیه داده های تولیدشده در حوزه امور اجتماعی و فرهنگی
۱۰. تدوین تاریخ شفاهی علوم اجتماعی در ایران با تمرکز بر موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران
۱۱. اجرای برنامه های آموزش کوتاه مدت و آموزش شغلی در حوزه علوم اجتماعی برای متقاضیان
۱۲. ارتقای اخلاق و مسوولیت پذیری اجتماعی با فعالیت های مروج علم با انجام فعالیت هایی مانند برگزاری نشست های تخصصی آموزشی در حوزه مسائل روز جامعه
۱۳. تاسیس بخش های جدید پژوهشی با مشارکت وزارت خانه ها و سازمان های متقاضی
۱۴. همکاری بیشتر با اعضای هیات علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در قالب طرح های تحقیقاتی
۱۵. حمایت از فعالیت های پژوهشی و مطالعاتی تشکل های دانشجویی دانشگاه تهران
۱۶. همکاری و حمایت از تشکل های غیر دولتی فعال در حوزه علوم اجتماعی مانند انجمن جامعه شناسی ایران، انجمن جمعیت شناسی ایران و انجمن انسان شناسی ایران.